

Antibiotikabehandlad kyckling serveras i världen

Medan många sjukhus runt om i Sverige kämpar med att bekämpa multiresistenta bakterier serveras patienterna importerad, antibiotikabehandlad kyckling. Det visar en kartläggning som branschorganisationen Svensk Fågel har genomfört. Regeringen har nyligen lyft frågan och vill ha en obligatorisk ursprungsmärkning inom restaurang och storkök. Men det tar tid att skapa förändring och under tiden ökar risken för resistens i världen på grund av överanvändning av antibiotika i livsmedelsproduktionen. Landsting och regioner bör därför omedelbart se över sina rutiner vid inköp av livsmedel och välja kyckling där en restriktiv antibiotikabehandling tillämpas.

I många länder – både i Europa men även i Asien och Syd- och Nordamerika – används antibiotika ofta slentrianmässigt i uppfödning av djur. Något som kamouflerar en dålig djurhållning och djurhälsa vilket leder till en ökad resistens mot antibiotika i världen. WHO beskriver de motståndskraftiga bakterierna som det största hotet mot folkhälsan.

Trots detta serveras en del av Sveriges regioner och landsting importerad kyckling från länder som inte har samma strikta krav och kontroll som i Sverige. Detta både när det gäller djurhälsa, djurvälstånd och livsmedelssäkerhet. Det framkommer av en kartläggning som Svensk Fågel genomfört bland upphandlingsansvariga i Sveriges regioner och Landsting under våren 2018.

Endast 5 serverar 100 procent svensk kyckling

Samtliga landsting/regioner i kartläggningen uppger att en majoritet av den kyckling som serveras kommer från Sverige. Däremot importeras i många fall färdiglagad eller behandlad kyckling från Europa men också från tredje land, exempelvis Thailand och Brasilien. En majoritet av de svarande landstingen/regionerna anger att de följer Upphandlingsmyndighetens riktlinjer men detta resulterar ändå i att exempelvis thailändsk kyckling serveras på sjukhusen.

Detta tyder på att kriterierna behöver ses över för att uppfylla de svenska kraven, både när det gäller djurvälstånd på gården men också på slakteriet. Dessutom måste nivån på antibiotikabehandling regleras eftersom förskrivning av veterinär inte behöver innebära att mängden antibiotika är låg.

Upphandlingsmyndigheten brister

Tyvärr har Upphandlingsmyndigheten inte lyckats hela vägen med att ställa motsvarande kriterier som ställs på den inhemska uppfödningen av kyckling. Detta arbete pågår dock nu. Kriterierna bör överensstämma med det svenska regelverket inklusive den svenska modellen som omfattar både djurvälstånd, djurhälsa och livsmedelssäkerhet.

Kartläggningen visar trots allt att det går att ställa krav för att få närodlat kyckling från våra gårdar i Sverige. Är det brist på kunskap eller brist på uppföljning och kontroll? Den politiska ambitionen hos ett flertal landsting behöver stärkas upp om det inte i slutändan enbart ska handla om lägsta pris utan motsvarande kvalitetskrav som ställs på svenska bönder och producenter. Det är billigare med en kyckling som fötts upp under dåliga förhållanden och transporterats över halva jordklotet än att köpa mat från gårdar i närheten. Men på sikt kommer detta att kosta samhället enorma pengar men även lidande hos både patienter och djur. En översyn av kriterierna är därför angeläget. Dessutom måste den politiska viljan hos landstingspolitikerna höjas för god, mat med hög kvalitet. Och inte minst så måste kunskapen hos de offentliga upphandlarna höjas.

Maria Donis, VD
Branschorganisationen Svensk Fågel

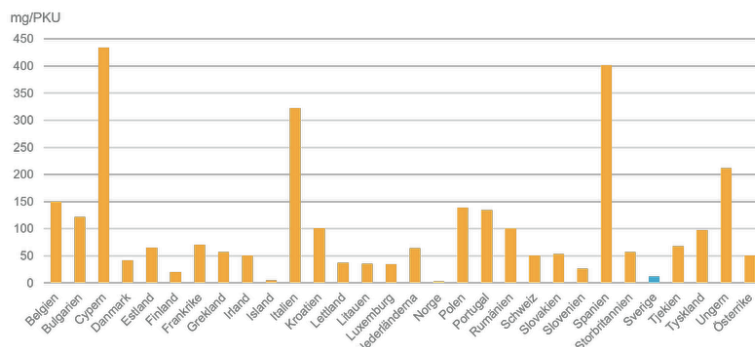
Svensk Fågels kartläggning över kycklingens ursprung i landstings och regioners inköp

Sammanfattning kartläggningen

- Till grund för kartläggningen ligger inledande intervjuer (feb-maj 2018) med 19 landsting/regioner som resresenterar samtliga 21 av Sveriges landsting/regioner. Den uppföljande webbenkäten (juni 2018) bekräftar intervjuundersökningens svar, men enbart 9 landsting/regioner som resresenterar totalt 11 landsting/regioner valde att delta.
- Blekinge, Dalarna, Kalmar, Västerbotten och Västra Götaland uppger att de endast upphandlar svensk kyckling.
- En majoritet av de tillfrågade landstingen serverar både svensk och importerad kyckling. I de flesta fall rör det sig om färdiga produkter eller kyckling som behandlats med marinad/kryddor, sk köttberedning. Vanliga importländer är Thailand, Lettland och Polen.
- Kraven som ställs vid upphandling utgår i stor utsträckning från Upphandlingsmyndighetens rekommendationer. Baskraven som anges i kriterierna omfattar bland annat information om ursprung, slaktmetod, beläggningsgrad, transport av djur till slakt, förbud mot näbbtrimning samt EU-ekologisk vara. Kriterierna omfattar inte all svensk djurskydds- och eller djurhälsolagstiftning eller den modell som tillämpas i Sverige kring behandling av antibiotika.
- I Upphandlingsmyndighetens kriterier ingår inga maximala nivåer på tex. hur många kycklingflockar eller hur mycket antibiotikabehandling som får förekomma.
- I kriterierna anges inte nivåer för tex. förekomsten av campylobacter.
- Regionerna/landstingen kan ställa ytterligare krav men dessa varierar. Blekinge utgår från Svensk Fågels föreslagna kriterier och är ett av få landsting som serverar 100 procent svenskt.
- Många uppger att anledningen till att importerad kyckling förekommer i upphandlingen beror på att grossister har angett att andra länder uppfyller kraven på svensk djurskyddslagstiftning, tex. via DABAS.
- Några uppger att det inte går att ställa krav eftersom LOU inte tillåter detta, vilket gör att man inte kan kontrollera ursprung.

Kompleterande fakta/statistik

Försäljning av antibiotika till livsmedelsproducerande djur inom EU

Figur 1. Försäljning av antibiotika till livsmedelsproducerande djur 2012 uttryckt som mg aktiv substans per populationärkektionenhet (PKU). PKU motsvarar ungefär den sammanlagda vikten av levande djur i ett land, uttryckt i kilo. Måttet är tråligt och därför ska siffrorna tolkas med försiktighet. Källa: SVA och Europeiska läkemedelsmyndigheten.

Antal behandlade kycklingflockar inom Svensk Fågels övervakningsprogram år 2011-2017

År	Antal flockar total i Sverige	Antal behandlade flockar i Sverige	Andel
2011	3185	6	0,19%
2012	2853	1	0,04%
2013	3133	4	0,13%
2014	3138	4	0,13%
2015	3191	28	0,88%
2016	3300	14	0,42%
2017	3300	1	0,03%

Källa: Årsrapport till SVA, den 1 juni 2018

Kartläggningen bland landsting och regioner

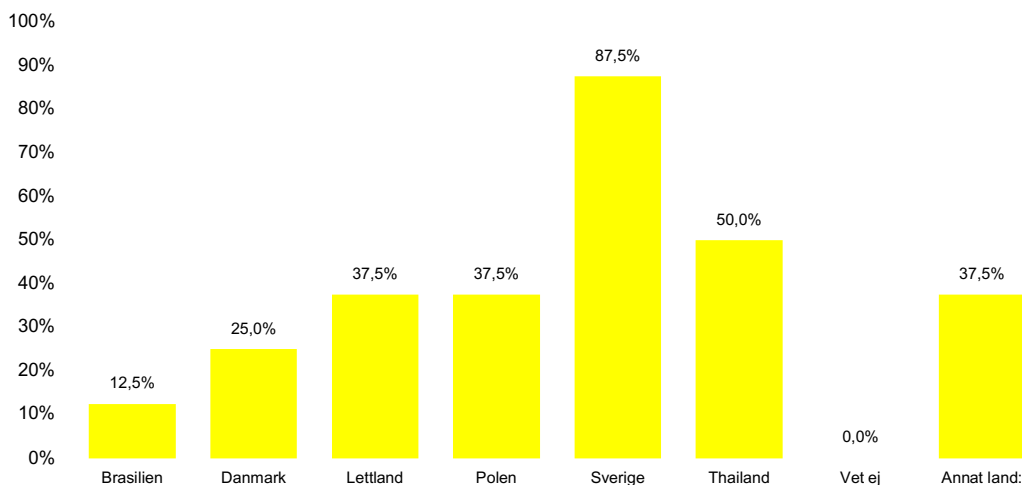
Kycklingens ursprung (kvalitativ metod/intervjuer)

Om du som patient ska vara helt säker på att få svensk kyckling i vården ska du bo i Blekinge, Dalarna, Kalmar, Västerbotten eller Västra Götaland. Men samtliga regioner/landsting uppger att den största delen av den upphandlade kycklingen är svensk. Det framgår att kyckling från andra länder förekommer, då ofta i form av behandlad kyckling eller färdiga produkter som salladskyckling.

Landsting/region	Ursprung
Blekinge	Enbart svensk kyckling
Dalarna	Enbart svensk kyckling
Kalmar	Enbart svensk kyckling
Västerbotten	Enbart svensk kyckling
Västra Götaland	Enbart svensk kyckling
Jönköping	Nästantill bara svensk kyckling (95 %)
Norrbottnen	Nästantill bara svensk kyckling - undantag salladskyckling.
Sörmland*	All oberedd kyckling är svensk, blandprodukter kan komma från andra länder (serveras dock mycket sällan)
Uppsala*	All oberedd kyckling är svensk, blandprodukter kan komma från andra länder (serveras dock mycket sällan)
Värmland	Nästantill bara svensk kyckling - undantag salladskyckling
Västmanland	All oberedd kyckling är svensk, blandprodukter kan komma från andra länder (serveras dock mycket sällan)
Örebro	Nästantill bara svensk kyckling - undantag salladskyckling
Gotland	Stor del svensk kyckling men inte allt
Gävleborg	Stor del svensk kyckling men inte allt
Kronoberg	Oberedd kyckling är svensk. Övriga fågelprodukter enbart 18%.
Skåne	Stor del svensk kyckling men inte allt
Västernorrland	Stor del svensk kyckling men inte allt
Halland	Thailand och Sverige
Jämtland/Härjedalen	Sverige, Polen och Lettland
Stockholm	Sverige, Thailand och Lettland
Östergötland	Ingen aktuell statistik avseende andelen svensk kyckling

* Uppsala och Sörmland går under samma upphandling som Västmanland.

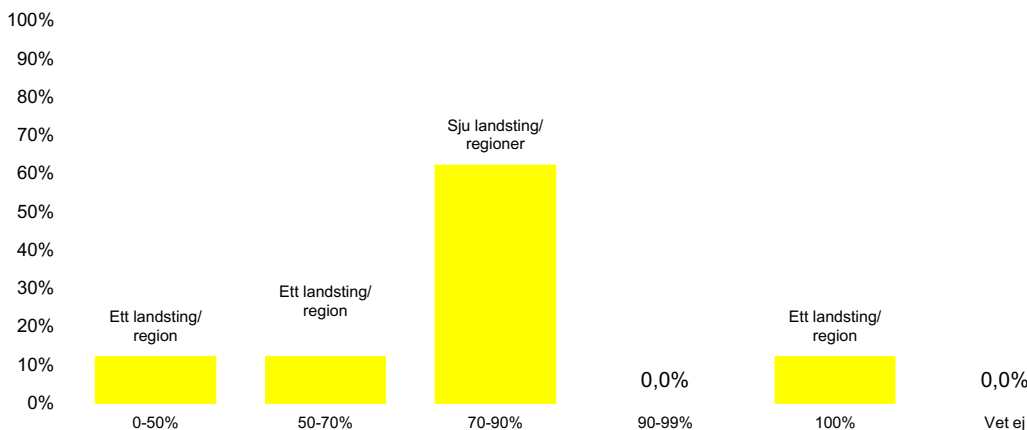
Från vilka länder upphandlar ni kyckling? (kvantitativ metod/webbenkät)

- Andra länder: Finland, Tyskland
- Två landsting/regioner uppger att "detta får de inte styra".

Svensk Fågels kartläggning över kycklingens ursprung i landstings och regioners inköp

Hur stor andel av all upphandlad kyckling är svensk? (Sammantaget av oberedd, färdiglagad, salladskyckling etc). (kvantitativ metod/webbenkät)

(nedan från kvantitativ metod/ webbenkät)

Hur säkerställer ni att den upphandlade kycklingen uppfyller era krav?	Finns det en anledning till att ni inte upphandlar enbart svensk kyckling?
Vi har uppföljningsmöte med vår leverantör en gång per halvår och gör även stickprovskontroller på upphandlat sortiment. Vi redovisar ursprung i bokslutshandlingar	Oftast har handlat om att svenska alternativ inte finns för enstaka produkter eller att svenska alternativ har varit slut. Frågan har drivits mot leverantören.
Genom uppföljning.	Enligt LOU kan man inte ställa krav på att kycklingen ska vara svensk. Vi ställer höga djurskydds krav och om även uppfödning i andra länder än Sverige lever upp till kraven så konkurrerar de med den svenska kycklingen vid upphandlingen.
Kontrollerar artikelnr och märkning på produkterna. Vid ev brister kontaktar vi leverantören för vidare kontroll.	Om vi frågat efter en specifik produkt som ska passa verksamheten och den inte finns som svensk
Via uppföljning av de krav som finns i avtalet där Regionens upphandlade leverantör redovisar hur leverantören bl.a uppfyller svensk djurskyddslagstiftning redovisad i årsrapporten. Men även via studiebesök hos leverantörens underleverantör för att säkerställa hur de i sin tur arbetar för att uppfylla kraven i avtalet.	Anledningen är att vi upphandlar inte livsmedel utan en hel måltidsservice.
Detta sköts på nationell nivå av hållbar upphandling. Även haft dialog med grossist. De redovisar när vi efterfrågar.	Ja, LOU.
Vi litar på leverantör och grossist.	Det finns inte alltid svenskt av en viss produkt. Priset styr delvis.
Leverantörsförsäkran, DABAS	Leverantören har inte erbjudit svenska produkter i anbudet.
Vi kontrollerar upphandlade produkter bl.a via DABAS. (detta landsting/region köper enbart svensk kyckling)	Detta landsting/region köper enbart svensk kyckling (Svensk Fågel:s anteckning)
Via Dabas	Våra krav överensstämde.

Kartläggningsmetod

Upphandling av mat, både kravställning och uppföljning, är komplex, och alla landsting och regioner för inte alltid detaljerad inköpsstatistik kring exempelvis ursprung. Därför genomfördes två typer av undersökningar: en inledande kvalitativ intervjuundersökning samt en uppföljande webbenkät för att kunna säkerställa kvantitativa siffror från respondenterna (dock har bara hälften av landstingen/regionerna valt att svara på den sistnämnda enkäten). Den uppföljande webbenkäten bekräftar dock intervjuundersökningens svar och nedan redovisas några resultat från båda undersökningarna.

	Kvalitativ: Intervjuer per telefon	Kvantitativ: Webbenkät
Insamlingsperiod	Februari till maj 2018	6-18 juni 2018
Respondenter	21 av 21 landsting och regioner (varav Uppsala och Sörmland går under samma upphandling som Västmanland)	11 av 21 landsting och regioner: Kronoberg, Stockholm, Västmanland (Uppsala och Sörmland går under samma upphandling som Västmanland), Östergötland, Jämtland/Härjedalen, Gotland, Värmland, Dalarna och Halland.
Metod	Telefonintervjuer med upphandlingsansvariga. Regionerna och landstingen valde själva vem som var bäst lämpad att svara på frågorna.	Webbenkät /Questback. Skickades till kontakterna i inledande undersökning men regionerna och landstingen valde själva vem som var bäst lämpad att svara på frågorna.
Frågor	<ul style="list-style-type: none"> • Finns det målsättningar, riktlinjer eller bestämmelser för hur er organisation upphandlar mat i allmänhet och kyckling i synnerhet? • Hur efterlevs de (mål, riktlinjer och bestämmelser) i själva upphandlingsförfarandet? • Upphandlar ni svensk kyckling idag? • Hur säkerställs det att kycklingen är svensk? • Vilka krav ställs? • Gäller detta i alla sammanhang där det erbjuds mat som ni är ansvariga för men där en extern arrangör ordnar maten? • Vad är anledningen till att ni inte upphandlar svensk kyckling? 	<ul style="list-style-type: none"> • Från vilka länder upphandlar ni kyckling? • Hur stor andel av all upphandlad kyckling är svensk? • Hur säkerställer ni att den upphandlade kycklingen uppfyller era krav? • Finns det en anledning till att ni inte upphandlar enbart svensk kyckling?